

Bogdan Crețu

Az egyetlen lehetséges változat (*Singura versiune posibilă*)

Másnap kiengedték a fogdából. Megszüntették az eljárást. Meg sem kérdezte, hogyan lehetséges ez. Aláírta, amit kellett, és kísétált. Elnézését kérjük, a nyomozás véget ért. Azt ajánljuk, vigyázzon magára. Szemmel tartjuk. Ő is, mint ahogy a múltban sokan mások, ezrével, mostantól a hatóságoknak kiszolgáltatott személynek minősült. Ez még valahogy rendben lett volna. De ő egy olyan valakinek volt kiszolgáltatva, aki befolyással bírt. Az a valaki akár egy telefonhívással örökre el tudná intézni őt. Pillanatnyilag nem állt érdekében. De megvolt rá a lehetőség. Az apja is így járt. Sokkal inkább azért ítélték el, hogy példát statuáljanak másoknak. Mi változott? Nem sok időt töprengett efölött. Egyébként sem vette szívre. Újabban inkább szórakoztatta az ilyesmi. Volt valami nevetséges ebben az egész felhajtásban. És ez nem igazán érdekelte. Neki az volt a fontos, hogy lássa végre Sarát. És azután meggyőződhessen, hogy mellette maradhat. Úgy érezte, bármit elfogadna ezért cserébe.

– Ha akkor valaki egyezséget ajánl, mindent elfogadtam volna, hogy Sara mellett maradhassak. Hazudtam volna, bárkit elárultam volna, bárkit besúgtam volna. Szemrebbenés nélkül öltem volna. Nem vesztettem el teljesen a józan ítélőképességemet. Rájöttem ezekre a dolgokra. És ez megijesztett. Aztán arra gondoltam: mi a különbség köztem és egy vallató között? Elvégre ő is azért ver, hogy neki meg az övéinek jó legyen. Mert lehet, hogy neki is van egy nő az életében, akit szeret, és akinek a kedvéért megéri, hogy megtegyen mindent, amit meg kell tennie. Az egyetlen különbség az, hogy tőlem akkor nem kért senki semmit. Cudarul viselkedtek és igazából távolságtartóan. De elfogadtam volna, bármit is kérjenek.

– Miért? Mert szerelmes voltam. És vajon – töprengtem később százszor – nem erkölcstelen a szerelmem? És ha erkölcstelen, attól még szerelem? Vagy annál kevesebb? Vagy...

– Ismét félrecsúsztál....

– Igen, igen, igazad van.

Kiengedték. Hazament. Az anyjával szemtől szemben és keményen beszélt. Együtt mentek ki vidékre, az apjához. Egyáltalán nem volt nehéz elmagyarázni, mi hogy van. Beleremegett, amikor elmondták. Úgy elszomorodott, mint valami rossz hír hallatán. Aztán mintha lerázta volna magáról, egy csapásra közlékennyé vált. Sokat beszélt, túlzottan gesztikulált. Furán röhécselt, amikor meg úgy hozta a helyzet, inkább egy grimasz jelent meg az arcán mosoly helyett. De határozottan kijelentette:

– Nem könnyű nekem. Azt reméltem, hogy többször már nem kell szembenéznem azzal, ami történt. Sosem akartam még egyszer felkeresni azt az embert. És kerültem bármilyen találkozási lehetőséget a fogolytársaimmal is. De Iacobannal... Hogy is mondjam? Igen, sokat köszönhetek neki, talán megmentette az életemet. Akárhogy is, nem arról van szó, hogy ennem adott, és csak némi simogatásfélét kaptam tőle a verések helyett, amelyekkel ki kellett volna szedjen valamit belőlem. Reményt is adott. Hogy van lehetőség a jóra, hogy nem tűnt el a remény teljesen a világból. De tudja, mit... Évekig imádkoztam érte, inkább csak úgy, kötelességtudatból. Azt hittem, így törleszthetek a tartozásomból. És hogy megfelelek a formásoknak. De az imám csak egy módszer volt a csalásra, önmagammal és Istennel szemben. Ez nem jelenti azt, hogy nem ismerném el a tényt, miszerint sokat köszönhetek neki. De igen. Rengeteget. És éppen ez vált ki bennem egyfajta ellenszenvet iránta. Azok a jó dolgok, amelyeket neki köszönhetek, inkább megalázóak voltak számomra, semmint segítettek volna. Nem hálás voltam, hanem úgy éreztem magam, mint akinek eltiporták a lényét. És most azt is megtudtam, miért. Hogy nem azért csinálta úgy, mert szánalmat érzett, vagy mert úgy gondolta helyesnek, hanem hogy megvesztegesse Magda szívét, úgyhogy másvalamiről van itt szó. Mindenképp valami azt súgta legbelül, hogy nem én érdemlem a nekem szánt jót, csak rám van helyezve, de tőlem idegen meg gondolásból. Megértettem, hogy csak azért csinálja, hogy kihasználjon engem, és így elintézzon dolgokat...

Sóhajtott. Hamuszínú lett az arca.

– És most szemtől szembe kell majd állnom nemcsak velem, hanem Magdával is. Nem szerettem őt, nem volt hozzá körülmény, hogy szeressem. De vele kapcsolatban megalázó volt számomra, ami a peren történt, és ezt nem tudtam megbocsátani neki. Most pedig megtudtam, hogy hozzáment egy fegyőrhöz, és elérte nála, hogy ne verjen engem, és adjon egy csajkányi ráadás árpakását... Ezt nem könnyű elfogadni.

Ismét hallgatott. Nem is velük beszélt, inkább csak magában. Hangosan gondolkodott. Fel-alá járkált a helyiségben, hátul összekulcsolt kezekkel és túlzottan lehorgasztott fejjel. Kis, precízen kiszámított, egyforma léptekkel járkált ide-oda a szobában. Valószínűleg így mozgott a cellában is, villant át Vlad agyán.

– De tudjátok, mit? – mondta hirtelen, határozott, tiszta hanglejtéssel. És az arca felderült. Vállai leereszkedtek. Mintha sűrű ködből került volna ki. Egyszerre felbátorodott.

– De tudjátok, mit? Most nem rólam van szó. Nem én számítok. Azt hiszitek, nem jöttem rá? Túl hosszú ideig hagytam, hogy a sötét múltam megfojtson. Hogy elrontsa az életeteket. Nem a ti hibátok volt, hogy szenvednem kellett. Már nem tudom helyrehozni, ami történt, visszafizetni nektek ugyancsak túl késő. De én most nem számítok. Most csak Vladról van szó, és arról, hogy mi az, ami jó neki. Ha az útja a múltamon keresztül vezet, akkor menjünk ezen az úton.

– Ah, sóhajtott fel Vlad anyja, keserű mosollyal az arcán. Annyira, de annyira nagy szavakra van szükségetek, amikor csak apró dolgokat kell megoldani!

Nem ironikusan mondta. Mindenféle modorosság nélkül állapította meg. Mintha csak észrevette volna, hogy a férjének – ha egyáltalán a férje volt valamikor – lett volna valami szőrösomó a vállán. – Várj egy kicsit, van valami a válladon. Hová mész így?

– Ti és a szenvedésetek, amelyhez mindennél jobban ragaszkodtok. Mindig csak ti és a szenvedésetek, amiről a világért sem mondanátok le.

Nem mondott ellent. Nem is volt ahogy. A szenvedése az övé is volt. Ugyanattól szenvedett ez a nő is, meg Vlad is, anélkül, hogy bármit elkövettek volna. Egyszerűen csak azért, mert kapcsolatban voltak.

– Egyszerű a helyzet. A gyerekek szüksége van rátok. Elkísérjük, tesszük, amit tennünk kell. És kész!

Kevesebbet beszéltek. Jobban mozogtak. Hazamentek. Kiválasztott egy ruhát azok közül, amelyeket hosszú éveken át egy szekrényben tartogattak. Mintha várt volna rá. Pedig már nem várt rá. Ezt ő is tudta. Bő volt neki, de elfogadhatóan nézett ki benne. Eléggé lifegett rajta az ing, de ha begombolta egy helyen a zakót, már-már igazi úriembernek nézett ki. A falusi élet erőt adott neki. Idősebbnek nézett ki, de olyannak, aki jól tartja magát a korához képest. Akármennyire is figyeltek az előkészületek minden részletére, mégis feszültek voltak. Vlad látszott a legizgatottabbnak és ugyanakkor a leghiggadtabbnak

is. Úgy tűnt, neki semmi sem számít. Hogy minden a boldogság elodázásáról szól. És ez egy életen át tart majd. Engedte, hogy anyja kicsinosítsa, kivikszolja, kicsípje. Mint amikor gyerek volt. Mintha újból rájött volna, hogy az ő gyermeke. Szinte nem is érezte úgy, hogy hozzá tartozik. Mintha inkább az a múlt kötné össze őket, amelyben nem volt jelen, mintsem az, amelyiket együtt éltek át. Amikor ugyanabban a házban laktak.

Kimentek. Virágok! El ne felejtse a virágokat! Találtak szegfűt, egy hatalmas csokorral vásároltak.

– Temetésre való virágok, de rendben van – mondta Vlad.

– Ne beszélj butaságokat! – dorgálta az anyja.

Igaza volt. De a fiúnak is igaza volt. Taxit hívtak. Nem érkezhettek izzadtan. Odaértek. Mindhárman csendben maradtak, eluralkodtak az érzelmek fölöttük, mielőtt becsöngettek volna. Egy kifejezetten imponáló ház volt, egy olyan negyedben, amelyik nem is hasonlított más bukaresti városrészekhez. Egyesek hogyan élnek! Vajon mit kell tenned, hogy ilyesmit megengedhess magadnak? De egyikük sem szólt egy hangot sem. Az anyja még egyszer végigfutotta a fiú ruháit. Megigazította a gallért, elsimított egy szegélyt. Ismét egy család lettek. Annyi idő után. Vlad észrevette, hogy az apjának remeg a keze. Védelmezően rátette kezét a vállára. Lehetett látni Iacoban úr körvonalait, ahogy megjelenik, majd ezt követte Iacoban asszonyé. A férfi öltönyben, nyakkendővel, az asszonyon egy komor, zöld színű deux piéces – úgyhogy már a találkozás pillanatától formálissá tették a látogatást. Valahogy hivatalos jellegűvé változtatták. Ami igazából nem volt rossz, hanem éppen egy okos megoldás, hogy túllépjének a helyzeten, ezen a zsákutcán, ezeken az érzelmeken, emlékeken. Hogy ne engedjék a beszélgetést szentimentális szintre süllyedni. Ez senkinek sem lenne jó. Nem egyenlő felek közötti találkozásról volt szó, Iacobanéé szociális és politikai helyzete sokkal jobb, és ezt éreztetni akarták.

– Jöjjenek, jöjjenek be! Isten hozta! Örülök, hogy megismerhetem!

Hibátlanul el tudták játszani a szerepüket. Higgadtan, pontosan. Mit válaszolhattak a vendégek? Hogy ők is örülnek az ismeretségnek? Mennyire szájalmas lett volna! De egyetlen lenne változtatni az alaphangon egy idegen házban. Eljátszották a szokásos mozzanatokot. Az apa átadta a csokor szegfűt a ház asszonyának, ahogy ezt korábban eltervezték. Semmi érthetőt nem mondott, csak mormolt valamit, amiből annyit lehetett érteni, hogy üdvözlí őket. Még az előszobában álldogáltak. Sara nem mutatkozott eddig. Vlad végig a szülők mögött

maradt, és minthogy senki sem vette észre, nyugodtan figyelhette mindannyiuk mozgását. Nem néztek egymásra. Gondosan kerülték, hogy tekintetük találkozzon, főleg az arcukat próbálták óvni. A házigazdák és az apa nagyon feszülten viselkedtek. Aki mindvégig nyugodt maradt, az az anya volt, sőt mulattatta is a helyzet. Kinyitottak egy áttetsző, színes üveges nagy ajtót, és folytatták:

– Kérem, jöjjenek erre.

Az apa megtorpant. Körülnézett, és olyan gesztusokat tett, mint-ha le akarná vagy legalábbis le tudná venni a cipőjét, ha szükséges. A ház ura határozottan közbelépett:

– Hát lehet ilyet? Nem valami dzsámiban vagyunk, ez egy rendes ház. Kérem, kérem, erre!

Ők is egy rendes házban laktak, de ahányszor csak bementek, levették a cipőjüket. És így tett mindenki, aki átlépte náluk a küszöböt. Egy hatalmas szalonba léptek, szépen lakkozott tölgyfa parketta, gazdagon díszített perzsaszőnyeg, régi, faragott bútorok, a falakon festmények, és a sarokban, egy masszív fotel mellett, egy fehér, elegáns csempekályha. Minden darab szép volt és drága, de így, együtt, raktárhangulatot keltettek. A vendégek némán néztek körül, tanács-talanul, nem tudták, mit is tegyenek. Senki sem mondta, hogy helyet foglalhatnak. Iacoban asszony, kezében a hatalmas csokorral, és Iacoban úr, felesége vállát védelmezőleg fogdosva, körbevezette őket a nagy helyiségben, és közben minden egyes darabot bemutatnak. A férj volt az idegenvezető. Először a Bécsben készült kristálykandelábert. Aztán a szőnyeg következett: „iráni-Kom-selyemből-rendkívül-különleges-nagyon-aprólékos-munkával-készült-egymillió-kétszázezer-csomó-négyszázötvenként”. „Faragott-bútor-XVI.-Lajos-rózsafából.” A következő kiállított darabok: Tonitza. Petrașcu. Pallady. Marcel Iancu-nem-valami-szép-de-sokra-tartják. És végül a kályha: „egy ócskaság, egy régi házból hozta ide valaki az Uranus negyedből, fityínget sem fizettem érte”. Sara csak nem került elő. Már-már kínos lett a helyzet. Mintha valami múzeumi látogatáson lettek volna. Végül az asztalhoz vonultak és leültek.

– Nem mész fel Saraért? – kérdezte mintegy javaslatként Iacoban úr.

A ház asszonya felállt és kiment. Az asztalra gyümölcsöt tettek egy cirádás ezüsttálba. Narancs, banán, grapefruit. Szezonon kívül. Mintha egy kosztümös filmben lennének. Kínos csend áradt szét közöttük.

Mindenki a másodperceket számolta, valamilyen jó mondat után kutakodva a fejükben, ami végre elindítaná a beszélgetést, bármiről.

– Nagyon szép a házuk – próbálkozott Vlad anyja.

– Hát, kis, szerény házacska, erre volt lehetőségünk.

Öntelten beszélt. Nem hagyhatták ki az ironikus megjegyzéseket, amelyeket már korábban gondosan előkészítettek. Úgy hangzott, mint egy régóta kigondolt, a megfelelő pillanatban bedobott felelet.

– Egy életem át dolgoztunk ezért, hogy a lányunknak a lehető legjobb legyen.

Vajon már el akarta kezdeni magát a megbeszélést? Okosabbnak látszott más irányba terelni a csevegést. Legalább addig, amíg mindenki meg nem jelenik. Ismét eluralkodott a csend. Egy perc, kettő. Három. Mindegyik hosszabb, mint az előző. Miközben Iacoban úr egyre csak dobolt az asztallapon.

– És? Milyen alkalomból vannak itt nálunk? – törte meg hirtelen a csendet.

Egyszerre három szempár szegeződött rá. Mi volt ez? Tán teszi a hülyét? A bolondját járhatja velük? Komolynak tűnt. Várta a választ. De aztán egyszer csak felkacagott. És percekig röhögött így, egyedül. Majd Vlad apjának vállát veregetve, kis, barátságos boksztüteseket mímelt:

– Nézzenek oda! Ismét találkozunk. Ki gondolta volna, hogy egyszer majd apatársak leszünk? Te és én. Apatársak. Látod? Ez annak a jele, hogy jó időket élünk. Hogy a rendszer mindenkinek ad esélyt.

Közben a szobába belépett Iacoban asszony, kezében egy tálca, rajta csészék és egy szépen megmunkált rézkanna. Vele jött Sara is. A lány kipirult arccal, szinte fújtatva érkezett. Szaladt. Meglepettnek látszott. Vajon tényleg nem szólt nekik? Odaszaladt Vladhoz, anélkül, hogy a többiekre gondolt volna.

– Vlad, Vlad, jól vagy? Aggódtam érted.

Megölelte. A lány a fiút. Mint egy anya, aki megtalálta eltévedt gyereket. Ez mindenki előtt világos volt. Az apja pofákat vágott. Tisztán látszott, ki a főnök, nemcsak a szülők közül, de a gyerekek közül is. A lány sorra eljátszotta a gondoskodó, gyöngéd, majd a zavartabb mozzanatokot is. Csak utána eszmélt fel, és kezdte igazán érzékelni azt, ami körülötte történik.

– Sara vagyok. Örülök, hogy megismerkedhetünk. Vlad olyan sokat mesélt önökről – tette hozzá.

És egyszerre, miután így megjelent, minden természetesen ment tovább. Átvette az irányítást. Volt, amikor bensőségesen viselkedett a vendégekkel, volt, amikor ironikusan, főleg amikor a *ház szokásairól* beszélt.

– Ide-oda forgolódtatok itt bent, és ezek itt dicsekedtek nektek a bútorokkal és a festményekkel, ugye?

A szülei nem protestáltak, a többiek meg nem tudták, mit válaszoljanak. Előbbiek csodálkoztak, hogy a kislányuk ilyen éretté vált, utóbbiak nem engedhették meg maguknak, hogy beálljanak a játékába, nehogy megsértsék a házigazdákat.

– Milyen unalmas! – folytatta Sara. Ez a ház tele van régiségekkel. Hadiszákmányokkal. Ami hátramaradt az egykori, jó ízlésű emberektől. Nálunk, ebben a városrészben, versenyeznek az emberek: ki tud minél többet összegyűjteni a lerombolt házakból. Felakasztasz egy Tonitzát a faladra, és máris azt hiszed, művelt vagy. És megoldottatok, te és a família. Egy hét alatt megugrottad a szintet. Van egy Tonitzád a falon, vagy már valaki. Az elit körébe tartozol!

Mindannyian hallgattak.

– Sara – szólt közbe végül Iacoban úr. Nem akarnál inkább leülni, és nem hozni minket kellemetlen helyzetbe?

A lány jóízűen kacagni kezdett. Semmi erőltetett nem volt a reakciójában.

– Kellemetlen helyzet, azt mondd? Hát lehet még kellemetlenebb annál, amilyen?

– Jól van, megértettem, megértettem – próbálta az apja a beszélgetést számára kedvezőbb mederbe terelni. Kész. Abbahagyjuk a circuszt. Te is, mi is. Felnőtt emberek vagyunk. Tudjuk, miért vagyunk itt. Nincs türelmed, azonnal célba akarsz találni. És azért nincs türelmed, mert az az igazság, hogy valójában nincs már vesztegetni való idő.

– Tessék csak, tessék, bár egy kávét – szólt Iacoban asszony. Arab kávé, a legjobb minőség.

Megijedt. Próbálta halogatni. Próbálta eltéríteni a beszélgetést a kényelmesebb témák, az apróságok irányába. Milyen jó lenne, ha nem kellene felfedni a kártyalapokat. Ha nem kellett volna egymás szemébe nézni annyi keserves év után. Mi értelme elővenni a szekrénybe rejtett csontvázat? Nem maradhat ott? Úgy senkit sem zavar. A helyzet olyan irányba fordult, hogy most már úgysem lehet kitérni az elől, aminek jönnie kell. A férj sokáig volt távol az utóbbi időben.

De Iacoban asszony hosszú ideig otthon volt a lányával, aki olyan önbizalommal, amit nehéz lett volna korábban megsejteni, elmagyarázta az anyjának, hogy már semmit sem lehet csinálni. És azt, hogy ha valami rosszat tennének Vladdal, akkor ő véget vet az életének.

– Lássuk, mit csináltok! Csak üssétek meg, és engem ütöttetek meg. Tízszereesen. Azt hiszitek, nem tudom, mit tervezgettek? Mondd el apámnak is, hogy nekem tesz rosszat.

Ez arra készítette Iacoban urat, hogy véget vessen az egész históriának. Egy egész éjszakán át beszélgettek ők ketten, és arra a következtetésre jutottak, hogy nincs visszaút. Végül is ugyancsak ők állnak majd melléjük, és támogatni fogják őket. És nem lesz rossz nekik. Ki tudja, lehet, hogy ebből a szerencsétlenségből virradnak fel majd a lány szerencsés napjai. Lehet, hogy ennek így kell lenni. Mert igaz csak összekapcsolódnak a dolgok. A feleségnek az volt az elégtétele, hogy az ő szava is számít. Másodjára fordul elő hosszú házasságuk alatt. Először akkor, amikor megmentette Ştefant. Most pedig Vladot menti meg. Először az apát, most a fiút. Úgyhogy a lány már nem látta az értelmét annak, hogy határozottan tárgyaljon. Meg kell érteniük, hogy szerencsájuk volt. Hogy a kisfiuk beléphet egy komoly, jól szituált családba. Amelynek vannak lehetőségei. Ez volt a befogadó szertartás értelme. Úgy gondolta, hogy így megoldódik minden, kis gesztusokkal, ki nem mondott szavakkal. Hogy számítani fognak azok a dolgok, amiket nem mondanak ki. Mert mégiscsak tudta mindenki, hogy miről van szó. És arra gondolt, hogy főképp kikerülné mindenki a múlt témáját. A jelenre kellene figyelni. Most a gyerekek fontosak. Róluk beszéljenek, egyezzenek meg. Nyilvánvalónak tűnt, hogy ennek így kell lennie. Most pedig Sara felzavarta a vizeket.

– Lehetséges még kellemetlenebb helyzet annál, mint amiben mindannyian vagyunk? – erősködött továbbra is Sara. Ismételjünk? Mert úgy látom, szükség van rá. Csak nem gondoltátok, hogy olyan egyszerű az egész, hogy mi, mint tudatlan gyerekek, csak úgy összejöttünk, és ez egy baleset, amit megegyezés útján kell rendezni. Nem, nem baleset volt.

Felállt. Ünnepelesen kihúzta magát. Alulról nézve, magas természetének köszönhetően erőt sugárzott. Akár egy szeszélyes istennő.

– Halljátok, amit mondok? Nagyon fontos, amiről beszélek. Nem balesetről van szó. Tényleg nem értitek? Nem raktátok össze a történeteket? Minden hajszálpontosan egyezik. Ide jutott a dolog, mert ide kellett jutnia. Mert nem lehetett másként. Nem valami véletlen, nem

egy olyan történet, ami szerencsétlenség nektek, nekünk pedig szerencse, nem. Hanem az egyetlen lehetőség. Lehet, hogy nincs kedvetek ehhez az egészhez, de ma este nem azért gyűltünk össze, hogy megoldjunk egy problémát. Mert nem rólunk van szó, rólam és Vladról. Ami most velünk történt, már évekkel ezelőtt elkezdődött. A ti életek és a mi életünk évekig összedolgozott, amíg ide nem jutottunk. Nem volt olyan döntés vagy olyan elbizonytalanodás egyikünk részéről sem, amely ne járult volna hozzá a *kényes helyzethez*. És ti mit csináltok? Mindent el akartok háritani és semmit sem vállalni? Szerencsétlenül járt szülők vagytok, akik a gyerekeik problémáit simítják el? Nem így van. Mi van akkor, hogyha mi elátkozott gyermekek vagyunk, akik szembe kell nézzenek a szülők tetteinek következményeivel? Ehhez mit szóltok? Összegyűltetek itt, hogy ítéltetek felettünk. Mi van akkor, ha mi kell ítéltünk felettetek?

Egyre határozottabban beszélt. Még az apja sem merte félbeszakítani. Így tehát folytatta. Vlad nem tudta rendesen követni. Nem volt egészen új neki Sarának ez a makacssága. Tudta róla, hogy mindennel szembeszáll. De csak most látta úgy az életét, mint amelyiknek mély gyökerei még a születése előtti időkre nyúlnak vissza. És lenyűgözte, hogy Sara annyira tisztán fejezi ki magát, és főként, hogy higgadtan beszél az *igazság pillanatáról* és *kompromisszumokról*, amelyekhez *nincs közöttök*, valamint a *sorsról*.

– Nem vagyunk egymással szemben álló felek. Együtt jutottunk el idáig, még akkor is, ha mindegyikünk a saját életét élte. Ugyanabban a hajóban evezünk, húzzuk, amit kell, mint a gályarabok. És vihar van. Vagy mind megmenekülünk, vagy mind meghalunk.

Nekihevült. Szónokolt. Mintha valamiféle szerepet adna elő. A nagy szavakat hallva a többiek megfélemlítve érezték magukat. Szertartásos, szinte hivatalos jelleget tulajdonítottak a jelenetnek. Egyszer csak azt érezték, hogy egy megdöbbentő történet részesei, ami meghaladja őket. Vlad emlékezett még más dolgokra is, amelyeket nem tudott rendbe rakni: „Mindannyian bábuk vagyunk egy sakktáblán”, így mondta. De ez nem az ő játéka. Nem ők fektették le a szabályokat, nem ők fogadták el, nem ők döntöttek a stratégiáról. Még csak a lépésekről sem dönthettek. De akkor mégis kicsoda? Ezt senki sem merte megkérdezni. Mintha hagyták volna, hogy kiadja magából, amit akar, hogy folytathassa a kis operettbe illő jelenetét. Csakhogy Sara nem fogadta el, hogy egy megjátszott jelenet része legyen. Úgy gondolta, hogy megtalált egy mintázatot, egy titkos szándé-

kot, amely évtizedeken át következetesen dolgozott, és úgy hozta össze a dolgokat, amíg a mostani, rendkívül precíz alakjukat el nem érték.

– Hozzászoktatok, hogy minden erőtetet apróságok megoldására használjátok. Egy állás, egy pozíció, befolyás, hatalom, pénz – minden, ami szennyes és romlandó. Ez a ti esetetek, apa! Önök, Păcuraru úr és a felesége, a túlélésért küszködtek, hogy kezdjenek valamit az elutasítással, hogy elfelejtsék a múltat. De ezek is csak kis tétnek számítanak, pillanatnyi dolgoknak. Most sem látják be, amikor itt, először találkozunk szemtől szembe? Mindig együtt voltunk, mindenki eljátszta a szerepét, igazodva a partitúrához, amit kapott. Mindenki teljesítette a feladatát. Mindez azért, hogy most egy asztalnál ülhesünk, és megérthessük, hogy ugyanannak a darabnak a részesei voltunk. Nézzük meg kicsit távolabbról, lépjete ki a kis érdekeitek köréből, és tekintsetek felülről az egészet.

Senki sem szakította félbe. Még nem volt világos számukra, hová akar kilyukadni, mit akar tőlük. De nem lehetett megállítani. Olyan kirohanása volt, amit a heves érzelmek okoztak, és ami nem helyénvaló. Az az igazság, hogy figyelmeztetniük kellett volna, meg kellett volna mondaniuk neki, hogyan is áll a helyzet. De oda került a dolog, hogy inkább a reakciójától féltek, mint tőle. Érezték, hogy akár katasztrofális hatású gesztusokra is képes volna, visszafordíthatatlan következményekkel. Úgyhogy hagyták érvényesülni, és a lehető legjobb forgatókönyvet kínálták fel neki. Szerette azt a fiút, azt a szerencsétlent, hát ez van, házasodjanak össze. Hála az égnek, fel voltak készülve bármire. Bárhol, bármiben tudták támogatni. Egy jó életet készítenek majd elő neki egy szabad világban. Nem úgy sikerült, ahogy akarták, nem megy hozzá Decebalhoz, de bőven volt lehetőségük arra, hogy jó életet biztosítsanak számára, még így is. És az a szerencsétlen legalább szeresse, álljon ki mellette, ne szegüljön szembe vele. Szolgálja ki. És, ahogy a helyzet áll, nincs is más választása. Talán ez is a szeretet egy formája. Vagy több annál? Vagy kevesebb? Fene tudja, nem is számít. És most? Mikor fog leállni? Nem jött még rá?

– Sara. Sara – igyekezett lecsillapítani az anyja. Megfogta a kezét, és próbálta húzni a karjától, hátha leülne. Kész, megoldódik. Megnyugszunk, megbeszéljük, pontra teszünk minden részletet. Nem kell aggódnod. Vlad itt van. Együtt lesztek. Meg van oldva.

Iacoban asszony hangjából melegség áradt, már-már gyöngéd volt a beszéde. Pedig ő sosem volt képes a gyöngédségre. Talán mert soha nem volt alkalma gyakorolni. De most az ész hangjára volt szükség.

Kész, megnyugszunk. Minden rendben. Mélyen lélegzünk, lecsillapodunk. Ez csak idegroham. Pánikroham. Szegény lány, sok mindent átélt az utóbbi időben. Nem is tudja magáról. Túlzottan hevesen reagált, amikor a tudomására jutottak az apja dolgai, és bosszút állt, kihasználva ezt a fiút... De most minden rendben lesz. Kész, megoldódott. Ez az ők nagy készségük, hogy mindent meg tudnak oldani. Ők majd ott állnak mögötte. Mindegy, hogy mit akar, ők ott lesznek bármikor. Életük tértje, hogy neki jó legyen, hogy megvalósítsa magát. Ha szükség lesz rá, majd ők is kihasználják azt a fiút.

Sara rájött, mit akarnak éreztetni a szülők az anyja mesterkéltsággyöngédségével. Azt szerették volna, ha cinkosok maradnak. Akárhogy is legyen, mi egy család maradunk, nem válhatunk nevetségessé ezek előtt az idegenek előtt.

– Azt mondd, megoldódott? Mi az, ami *megoldódott*? Még mindig nem tudjátok megérteni? Semmi sem oldódott meg. Itt már nem vagytok képesek rá, hogy elintézzétek ezt a dolgot. Ez már meghaladja a képességeiteket, mert ami itt összehozott mindannyiunkat, nem tartozik a hatáskörötökbe, a befolyásotok alá. A politika nem is segít, de nem is akadály. A dolgok logikája túl van a politika működésén. Mit gondoltál, apa, hogy majd telefonálsz, és megváltoztatod a múltat? Elintézed, hogy anyu és Păcuraru úr ne legyenek szerelmesek ifjú korukban? Elintézed, hogy Păcuraru úr ne kerüljön rossz társaságba, ne igyon egy pohár bort ráadásnak, ne énekeljen el egy régi himnuszt egy elfeledett költő sírjánál, és ne veszítse el a fiatalágát a börtönben? Meg tudod ezt tenni? Igen? És kit hívsz fel? Van forró drótd a Jóistennel? Vagy várjunk csak, ti nem hisztek a Jóistenben. A szétszedhető-összerakható istenségeitekben hisztek. Van, amikor Marxban, máskor Leninben vagy Sztálinban, máskor Ceaușescu-ban. Attól félek, hogy ők sem tudnak segíteni most, bármilyen szenvedélyesen is imádkoznátok. Meg tudod változtatni azt, ami történt? Törölni sem tudod, mert ezek mind végbementek, egészen ideig, amíg ide, hozzánk elérkeztünk. Segítettél Păcuraru úrnak, anyám kérésére, hogy bizonyítsd, mennyire jó ember tudsz lenni, és hogy mekkora hatalom van a kezében. Nem szánalomból, hanem hiúságból segítetted, hogy bizonyítsd, újból bizonyítsd, teljesen fölöslegesen, hogy milyen egy kemény alak vagy, és ő teljesen lent van, és tőled függ. *Meg tudod oldani te ezt most?* Meg tudod változtatni, amit tettél?

– Sara, állj le! – mondta parancsoló hangon Iacoban úr.

– Vagy mi lesz? Ha nem állok le, mit tudsz csinálni? Telefonálsz a milíciához? Megversz?

Válasz helyett feszült csend lett úrrá a helyiségen.

– Feszítővással fenyegetsz?

Vlad és a szülei legszívesebben a föld alá bújtak volna. Nem akartak a családi jelenet szemtanúi lenni. Miért is nem egymás között rendezték a problémáikat, mint civilizált emberek? Egyszerű: mert a civilizált emberek kerülnek az ilyen beszélgetéseket, amíg csak lehet. Nem, ráébredtek, hogy gondban vannak, és próbáltak tovább élni. Vita nélkül. Így esett. De íme, a gyerekeiknek most volt arra bátorságuk, amire nekik nem volt. Volt bátorságuk nevéen nevezni a dolgokat. Nekik még arra sem volt bátorságuk, hogy erről bármit meghallgassanak. Úgy tűnt, tiltott területre lépnének. És hirtelen szolidárisnak érezték magukat Iacobanékkel. Minden különbség ellenére, mégiscsak szülők voltak. A barikád ugyanazon oldalán. Együtt kellett megoldást találniuk.

De Sara nem adott időt a közbevágásra. Nem tudtak már visszalépni. Egyikük sem tudott már visszavonulót fújni. Már nagyon sok mindent kimondtak. Nem lehetett a végtelenségig bujkálni.

– Ez az én nagy pillanatom – folytatta Sara, immár higgadtabban.

Nyugodtabb lett a légzése, nem kiabált már, nem kapkodott levegő után.

– Ez az én nagy pillanatom, és elmondok mindent, amit el kell mondanom. Semmit nem panaszolok fel nektek. Sokat gondolkodtam, jegyzeteltem is, a tényeket sorba tettem. Komolyabb a helyzet, mint ahogy gondoltam. Súlyosabb, mint amit el tudtok képzelni. Egy tőlünk idegen kéz úgy helyezte el óvatosan a bábukat, hogy mi ezt már nem zavarhatjuk össze. Minden akkor kezdődött, a sztálinizmus idején, amikor is két gyerek összetalálkozott, és tetszetek egymásnak. Anya és Păcuraru úr. Mennyi idősek voltak, 17 évesek?

– Sara – lépett közbe az anyja. Nem hiszem, hogy most lenne az ideje...

Vlad apja hallgatott. Magába nézett, nem arra, ami körülötte zajlik. Sóhajtott. A feleségének sehogyan nem reagált, egy arcizma sem rándult. Régóta elfogadta, hogy ő és a házasságuk, amiből a férj valahogy mindig hiányzott, a férj életének mintegy mellékletévé vált, aminek súlypontja a találkozásuk előtti időszak volt. Úgyhogy tudta, hogyan kelthet olyan benyomást, mintha az ilyen helyzetek nem érintenék. Régóta fegyelmezte magát.

– Jaj, de igen, de igen, most van az ideje. Nem állunk neki utánatok nyomozni. Azt hiszem, apának sem jár ilyesmi a fejében. Kinyomozott ő mindent alaposan a megfelelő időben, amennyire ismerem...

– Sara! – lépett közbe ismét az anyja.

Iacoban úr zavartalanul ült továbbra is a helyén. Éppen csak lanyhult a kíváncsisága, ahogy végignézte a jelenetet, és talán kicsit még szórakoztatta is az egész.

– Semmi Sara! Ne ijedj meg, mert úgyszincs most idő mindent elmesélni. Nem teszünk vallomásokat. Csak azt akarom mondani, hogy akkor kezdődött minden. Engem a tettek mögött meghúzódó logika érdekel. Az a gondolkodásmód, ami úgy irányította őket, hogy ebbe a pontba hozta, amibe mostanra kerültünk. Ahogy említettem: mindenféle történetek és véletlen egybeesések nélkül. Hanem egyszerűen azért, mert ennek így és csakis így kellett történnie. Akaratunkon túl. Egyelőre jegyezzünk meg egy dolgot: hogy minden szerelmi történetként indult. Nem szép? Egy szerelmi történet két ifjú között. Tiszta, tisztességes, ahogy abban az időben megszokott volt. Ha szerencsénk lett volna egy jobb korban élni, akkor lehet, hogy most is boldogok lennének. Nem tudhatjuk. Abban az életkorban lehet, hogy ami köztük volt, az kevesebb mint szerelem. Mert nem volt tartós. A szerelem tartós. De ezek olcsó trükkök a történetecskéhez. Átcsúszik dramolettbe. Nem, ha így történt, akkor az azt jelenti, hogy nem volt másra esély. És most nézzük meg a történetet a másik oldalról. Minden egy fiatal szerelmespárral kezdődik, és egy másik fiatal szerelmespárral végződik. Én és Vlad. A korábbi szerelmespár fia és lánya. És ha a korábbiak nem maradhattak együtt, a mostaniak mindenbe kapaszkodnak, hogy megmaradjon a szerelmük. Gyerekek is születik. Ennyi az egész. Egyszerűnek tűnik. Egy szerelmi történet, amelynek nem volt semmi esélye, de újjászületett a gyerekeken keresztül. Ez azt jelenti, hogy beteljesülése meg volt írva. Rajtatok vagy rajtunk keresztül – nem hinném, hogy nagy különbség lenne. De be kellett teljesülnie.

Száva Csanád fordítása

Az itt olvasható regényrészlet a szerző *Mai puțin decăt dragostea* [Kevesebb mint szerelem] című kötetében jelent meg a bukaresti Polirom kiadónál, 2023-ban.